

Bölüm 14

SORU SORMA BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Fatma CUMHUR¹

GİRİŞ

Öğrenmeyi sağlamak için değerli bir araç olan sorular, eğitim ve öğretimin vazgeçilmez bir parçasıdır ve okullarda öğretmenler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır (Clegg,1987; Dyer, 2008; Gall, 1984; Wilen, 1991). Sorular, öğrencilerin neyi nasıl yapacaklarına ilişkin yönergeler içeren ve onları öğrenme ortamında aktif tutan öğretimsel ipucu veya uyarıcı niteliği taşımaktadır (Cotton, 1988). Bu durumda sorular önemli bilgilerin iletilmesinde öğretimsel mesaj olarak önemli bir rol oynamaktadır. Sorular aynı zamanda düşünmeyi tetiklemekte, öğrencilerin düşünmesine yön vermekte ve onları şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Sorular düşünme tarzını etkilediği gibi aynı zamanda derinlemesine düşünmeyi de sağladığı için öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşüncelerinde onlara yardımcı olmaktadır (Caram ve Davis, 2005; Mason, 2010). Bu yüzden sorular sadece bilgiyi hatırlamayı değil aynı zamanda akıl yürütme, gerekçelendirme ve neden-sonuç ilişkisi kurma gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek için de kullanılabilir (Martino ve Maher, 1999; Şahin, 2015; Way, 2008). Ayrıca öğrencilerde ilgi ve merak uyandırmak ve onları derse karşı istekli hale getirmede de soruların önemli bir rolü bulunmaktadır (Filiz, 2007).

Soru Sorma Becerilerini Geliştirmek Niçin Önemlidir?

Öğretmenin öğretim içerisindeki en büyük amacı öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek olmalıdır. Düşünmeyi geliştirmek ise kaliteli ve güzel sorular sorma ile mümkün olmaktadır. Öğrencilerin alternatif yaklaşımlara değer vermesi, akıl yürütme ve bağlantı kurmasında soruları etkili bir şekilde kullanmanın önemli bir rolü bulunmaktadır (White, 2001). Ama ne yazık ki çoğu araştırma öğretim programını yetiştirme, sınıf yönetimini kolaylaştırma ve dersin daha hızlı ilerlemesini sağlama gibi amaçlardan dolayı öğretmenlerin derslerinde düşük düzeyde düşünmeyi gerektiren soruları daha çok kullandıkları görülmüştür (Gall, 1970; Morgan ve Saxton, 1994; Akbulut, 1999; Filiz, 2002; Koray ve Yaman, 2002; Yeşil, 2008; Zhang ve Patrick, 2012). Bu anlamda eksiklik yaşayan

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, cumhurfatma@gmail.com

SONUÇ

Derslerde soru sormanın oldukça sık kullanılması ve bunun öğretmen için bir ihtiyaç olması, soru sorma becerilerinin öğretim ve öğrenmede kritik bir rol üstlendiğini ve bu becerilerin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Öğretmen adayları soru sorma becerilerinin geliştirilmesinde alan bilgisi, kişilik ve deneyim gibi bazı faktörlere dikkat çekse de bu faktörlerden herhangi birinin diğerinden üstün olmadığını söylemek mümkündür. Bu durum her bir faktörün soru sorma becerilerini geliştirmede ayrı bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Ancak eğitim olmaksızın gerek alan bilgisi gerekse diğer faktörlerin tek başına soru sorma becerilerini geliştirmede yetersiz kalabileceğinden bahsetmek mümkündür. Çünkü alan bilgisi, kişilik veya deneyim gibi faktörler önemli olsa bile bunların teorik bilgilerle donatılıp uygulamalarla desteklenmesinin soru sorma becerilerinin kazanılmasında daha belirleyici olduğu düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Soru sorma becerilerinin geliştirilmesi için aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

Hizmet öncesi eğitimde kuramsal ve uygulamalı eğitime ağırlık verilebilir. Bu anlamda ilgili içerikteki derslerde soru sorma hakkında geniş ve kapsamlı teorik bilgiler verilebilir. Özellikle öğretmenlik uygulaması derslerinde soru sorma ve iletişim becerilerini geliştirebilecek uygulamalar yaptırılabilir.

Soru sorma becerileri konusunda kısa bir eğitim verildikten sonra öğrenilen bilgilerin gerçek ortamlarda uygulanmasının takibi sağlanabilir. Bu amaçla gözlem yaptırılıp öğretmenlerin soru sorma davranışlarına odaklanma ve bu davranışları nasıl kullandıklarını raporlaştırma gibi uygulamalar yapılabilir.

Örnek ders videolarından yararlanarak, ders içerisinde kullanılan soru sorma davranışlarının analizi yapılabilir ve böylelikle iyi veya kötü yönleri ortaya konulabilir. Video içerisinde belirli kısımlar dondurulup, “Bunun yerine daha farklı nasıl sorular sorulabilir? Sen olsaydın nasıl soru sormayı tercih ederdin?” gibi sorularla olumsuz görülen soru sorma davranışlarının fark ettirilmesi ve iyileştirme çalışmalarının yapılması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Akbulut, T. (1999). *İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin Soru Sorma Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
2. Almeida, P. A. (2010). Questioning patterns, questioning profiles and teaching strategies in secondary education. *The International Journal of Learning*, Volume 17, Number 1.

3. Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, (9.2-9.8).
4. Brualdi, A. C. (1998). Classroom Questions. Practical Assessment, Research ve Evaluation, 6(6). <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=6&ven=6>. Retrieved 7 April 2011.
5. Caram, C. A. ve Davis, P. B. (2005). Inviting Student Engagement With Questioning. *Kappa Delta Pi Record*, 42(1), 18-23.
6. Clegg, A. A. (1987). Why Questions? In W.W.Wilen(Eds.), Questions, Questioning Techniques, and Effectice Teaching (pp. 68-97). Washington, DC: National Education Association.
7. Cotton, K. (1988). *Classroom questioning*, Close-up No. 5. Portland, OR: North Regional Educational Laboratory.
8. Çakmak, M. (2009). Pre-service teachers' thoughts about teachers' questions in effective teaching process. *Elementary Education Online*, 8(3), 666-675.
9. Dyer, J. E. (2008). *Effective questioning techniques*. University of Florida, IFAS Extension. Retrieved 7 July 2013 from <http://edis.ifas.ufl.edu/pdffiles/WC/WC08400.pdf>
10. Filiz, S. B. (2002). *Soru cevap yöntemine ilişkin öğretimin öğretmenlerin soru sorma düzeyi ve tekniklerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
11. Filiz, S. B. (2007). *Soru Sorma Sanatı*. Nobel yayınları, Ankara.
12. Gall, M. (1970). The Use of Questions in Teaching. Review of Educational Research, ERIC Education Resources Information Center. Vol, 40, pp:707-721, (ED 067 651).
13. Gall, M. (1984). Synthesis of research on teachers' questioning. *Educational leadership*, 42(3), 40-47.
14. Harrop, A. ve Swinson, J. (2003). Teachers' Questions in the Infant, Junior and Secondary School. *Educational Studies*, Vol. 29, No. 1.
15. Koray, Ö. C. ve Yaman, S. (2002). Fen bilgisi öğretmenlerinin soru sorma becerilerinin Bloom Taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(2), 317-324.
16. Martino, A. M. ve Maher, C. A. (1999). Teacher questioning to promote justification and generalization in mathematics: what research practice has taught us. *Journal of Mathematical Behavior*, 18(1), 53-78.
17. Mason, J. (2010). Effective questioning and responding in the mathematics classroom. *Acedido em <http://mcs.open.ac.uk/jhm3/Selected%20Publications/Effective%20Questioning%20ve%20Responding.pdf>*, 15(11).
18. Morgan, N. ve Saxton, J. (1994). Asking better questions. Ontario: Pembroke Publishers.
19. Moyer, P. S., ve Milewicz, E. (2002). Learning to question: Categories of questioning used by preservice teachers during diagnostic mathematics interviews. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 5, 293-315.
20. Olson, J. C., White, P. ve Sparrow, L. (2011). Influence of lesson study on teachers' mathematics pedagogy. In *Lesson study research and practice in mathematics education* (pp. 39-57). Dordrecht, The Netherlands: Springer.
21. Şahin, A., (2013). Teachers' awareness and acquisition of questioning strategies. *Sakarya University Journal of Education*, 3(3), 17-36.
22. Şahin, A. (2015). The effects of quantity and quality of teachers' probing and guiding questions on student performance. *Sakary University Journal of Education*, 5(1), 95-113.
23. Şahin, Ç., Bullock, K. ve Stables, A. (2002). Teachers' Beliefs and Practices in Relation to their Beliefs about Questioning at Key Stage 2. *Educational Studies*, Vol. 28, No. 4.
24. Subramaniam, S. R. (2005). Trainee teacher practices: A case study. *Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia*, 28(2), 96.
25. Yeşil, R. (2008). Sosyal bilgiler aday öğretmenlerinin sınıf içi öğretimde sorulardan yararlanma yeterlikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 161-174.
26. Way, J. (2008). Using questioning to stimulate mathematical thinking. *APMC* 13 (3).
27. Weiland, I. S., Hudson, R. A. ve Amador, J. M. (2014). Preservice formative assessment interviews: The development of competent questioning. *International Journal of Science and Mathe-*

matics Education, 12(2), 329-352.

28. White, P. B. (2001). Conceptual questioning in the mathematics classroom. Master of Education, BEd, Universite de Moncton.
29. Wilen, W. (1991). Questioning skills for teachers: what research says to the teacher (third edition). Retrieved from ERIC database. (ED 332 983).
30. Zhang, Y. ve Patrick, P. (2012). Introducing questioning techniques to pre-service teachers. *Journal of Teacher Education and Educators,1(2), 159-184.*